

BIBLIOTEKA
SHTETIT

814-1

1433

Rudolf Marku

Rruga

poezi

814-1

M 33

RUDOLF MARKU

RRUGA

poezi

13298

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

PARTI

Ka diçka nga luftërat në çdo moment të jetës sime,
përderisa dhe ti ke lindur në luftë.
Armiqtë e tu dhe armiqtë e mi janë,
Deri në vdekje përleshem, gjakosem, ngrihem përsëri
dhe eci,
Shkund pluhur me duart e mia dhe me duart e tua,
Përleshem me të tjerët, me armiqtë e tu, me një pjesë
të vetvetes.

Nga kjo bëhem më i mirë,
përderisa ti lide për një botë më të mirë,
Kundër shëmtimit të urisë, kundër shëmtimit të
zotërinjve të kënaqur.
Kundër shëmtimit të gruas së përbuzur gjatë gjithë
shekujve,
Kundër nënshtrimit të verbër dhe mashtrimit të
njerëzve.

Ka diçka 'nga lartësitë në çdo moment të jetës sime,
përderisa ti je lartësia më e madhe.
Ngrihem në qiellin e kohës sime dhe prapë në tokën
time jam,
Shikoj planimetrinë e ditëve, Bllshin, Metalurgjinë,
Xhuxhmaxhuxhë më të vegjël se asnjëherë tjetër më
duken
Burokratët, fodullët.

Nga kjo them se gjithçka që është tek ti
është edhe tek unë;
Këngët e tua janë në këngën time,
Në shtegballin tim është rruga jote pa udhëkryqe, e
drejtë.
Në përshëndetjen time të përditshme është përshën-
detja jote
Dhe në çastet e tua dita ime merr trajtë,
merr jetë.

FJALËT E METALURGJIKUT THËNË ME RASTIN E VIZITËS SË SHKRIMTARËVE

Mirë se erdhët, shokë shkrimtarë, mirë se erdhët
të gjithë,

Ne jemi tanët,
Shokë dhe miq!

Disa nga ju tek unë kanë punuar
Me muaj dhe vite me radhë,
Të tjerët miqësisht më kanë dërguar
Një libër — poemë apo dramë.

Romanet dhe vjershat tuaja i kam lexuar
Nën abazhurin e dritës së çelikut të shkrirë.
(Natyrisht, do mbuloja me ulërime sirenash
Fjalët — «8 rrokësh apo varg i lirë?»)

Ka vepra, pa dyshim, që më ngjasin mua,
Romane, dhe poema me hapësirë të madhe,

Atje gjithë punëtorët e reparteve të mia
Mund t'i zërë hapësirë e gjerë e fjalëve.

Do flasim gjerë e gjatë për Shqipërinë,
Për oxhaqet e mia të ëndrrave proletare,
Pas kësaj s'ndodh që nga oxhaku i librave
Të dalë vetëm tymi i duhanit të shkrimtarëve.

Tek veprat tuaja, si në oxhaqet e mia,
Del e lirë frymëmarrja proletare,
Me trupin tim gjigand atje do të rri
Në hapësirën e gjerë të fjalëve.

URAT

Kur armiqtë iknin të mundur,
Ata hidhnin urat në erë.
Që të mos bashkohej qyteti me qytetin,
Që të mos lidheshin njerëzit me njerëz.

Dhe vërtet, qëllonte për një kohë,
Kur urat ishin hedhur në erë,
Ca njerëz rrinin në një anë,
Në anën tjetër rrinin të tjerë.

Por prapë njerëzit thërrisnin njëri-tjetrin
Me zë të lartë që kalonte mbi lum,
Dhe fjalët bëheshin përsëri ura,
Emrat e njerëzve — ura në muzg.

Kështu krijoheshin ura më njerëzore,
Kur njeriu thërriste njerinë:
— O filani, bre, i biri i filanit,
Zanin tem a po e ndin?

Dhe njeriu prapë zërin e njeriut
Dëgjonte në mbrëmje nga bregu matanë,
Qyteti lidhesh prapë me qytetin,
Gëzimi me gëzimin, halli me hall.

Sot prapë armiq të tjerë shfaqen,
Edhe të mundur një ditë ikin.
Zakoni i hedhjes së urave në erë
Rishfaqet tek ata me forcën e ritit.

Vendosin minat – hermetizëm,
Vendosin minat – subkoshiencë,
Që të mos bashkohet qyteti me qytetin,
Që të mos lidhen njerëzit me njerëz.

Pëlcitja e tyre do të ishte fatale,
Pëlcitja e tyre do të ish me rrënim,
Do të krijoheshin me mijëra brigje,
Veç që njeriu të mos lidhesh me njerinë.

Por urat ndër shekuj janë ngritur tek ne
Nga gjuha njerëzore, në tokën tonë,
Dhe mbi këto ura ka thirrur shqiptari:
– O bre, filani, a po më ndëgjon?

P U N A

Tek dhoma ime vijnë zërat e punës,
Çekiçi i këpucarit që troket fort,
Thirrje muratorësh, përplasje kovash,
Uturima makinash që zhduken në sfond.

Tek dhoma tjetër pleqëria e nënës
Ngadalë-ngadalë një lule qendisë.
Në një qytet tjetër, një vajzë e bukur
Stofra dhe basme i jep Shqipërisë.

Ja fqinji im, me grepin e peshkut
Niset drejt lumit (s'rrihet në shtëpi),
Kallinjtë e fundit të grurit në fusha
Mblodhën në peisazhin e verdhë fëmijët.

Ja puna, e vjetër, e mençur; e rëndë;
Lë gjurmët e saj dhe mbi letrën time,
Çekiçi i këpucarit troket tani më fort
Mbi fjalët, mbi rima dhe ritme.

NDEZËSI I FENERËVE

Në kalldrëmet e vjetra vinte zhurma tak-tuk, tak-tuk
(Fenerndezësi nallanet prej druri kërciste).

Në qytetin tonë ai në gjashtë fenerë të vegjël
Dhe në zemrat e njerëzve një dritë të largët ndizte.

Fëmijët, pas kësaj, dilnin në oborre,
Me një top lecke thërrisnin tërë gaz
Nënat tona na kërcënonin me zë të çjerrë
Se do të na ndëshkonin në darkë.

I mbaj mend ato pesë gjashtë fenerë të vegjël
Në qytetin tim verior, ku mbrëmja vinte e frikshme,
Dhe fenerndezësi, ndonëse nallanet e tij prej druri
Nuk të linin të besojë se ai vërtet Prometeu
ishte.

I mbaj mend të gjitha këto
Fenerndezësin, qytetin me krisma, magjira,
Ato zhduken në sfondin uJOR të hidrocentraleve
Që ndezin llampa dhe mendime me mijëra.

Patjetër që do bash pvetjen
Si do shkojë këtë vit grun?

Dhe kështu, në tokën tonë
Historinë gjithkund e ke pranë.
Por ajo s'flet me rënie gjoksi.

GJUHA E HISTORISË

Shiko mirë në tokën tonë,
Në themelet që sapo u hapën,
Së bashku me baltën dhe llucën
Statuja edhe heshta dalin.

Ja, në shtëpinë ku banoj,
Pothuajse njëzet metra larg,
Shtrihet fare qetësisht,
I Gjergj Kastriotit varr.

Dhe në rrugët ku kaloni,
Dhe gjatë ditëve dhe në darkë,
Pa e ditur mbi rrugën Egnatia
Keni shkelur legjione romakësh.

Nga ky shi që bie i lehtë,
Tek kalon qetësisht në rrugë,

Patjetër që do bësh pyetjen
Si do shkojë këtë vit gruri?

Dhe kështu, në tokën tonë
Historinë gjithkund e ke pranë,
Por ajo s'flet me rënie gjoksi,
Zëri i njerëzve është zëri i saj.

GLJUH A E HISTORISE

KUR NË KILI DHE NË VENDE TË TJERA

Kur në Kili dhe në vende të tjera,
Kundërrevolucionin kthehej në fashizëm sërish,
Së bashku me komunistët dhe punëtorët
Edhe poetët i vrisnin
Të pështetur pas murit, egërsisht.

Gjaku i njerëzve të pastër derdhet në botë
përsëri.

Por unë desha t'ju them dhe diçka tjetër:

Është në Kili Nikanos Parra,

Poet i antipoezisë në atdheun e tij.

Gjatë ditëve të kundërrevolucionit atë s'e vranë

Dhe vetë ai nuk vdiq

Dhe as u kujtua ta ngasë me dorë njeri.

Gjaku i njerëzve të pastër derdhet në botë
përsëri.

KUR NË KILI T'AKALPIDE TË TËRRA

Në pragun e shtëpive tona,
Mbështjellë me shami të zezë,
Për të gjallët dhe të vdekurit
Me gjysmë zëri bëjnë bisedë.
Janë plakat e vendit tim
Mbushur plotpërplot me jetë,
Në fytyrat e rrudhosura
Hidhërimin e kanë të jetë.
Mbështjellë me shami të zezë
Gjithë çfarë panë ato në jetë,
Dhe nyje e shamisë
Posi gojë e kyçur s'flet.
Porse dihet, flasin rrudhat,
Gojë të hapura ato janë,

Kohëra, ngjarje dhe njerëz
Nga rrudhat e tyre dalin.

Burra t'urtë, fytyrëvrenjtur,
Nëpër luftëra përcëlluar,
Ja, ku shfaqen përmbi rrudha
Tërë plagë rivijëzuar.

Ja dhe burrat tej kurbetit,
Ja dhe jeta që përplaset,
Në fytyrën ështëfortë
E gjithë koha e tyre shfaqet.

Dhe kur njëra tym nga goja
Nxjerr, duhan kur pi me lullë,
Ja ku shfaqen në mes tymit
Tek digjen shtëpitë rrënuar.

Janë plakat e vendit tim
Mbushur plot përplot me jetë
Mbajtur në një shkop prej druri
Dhe tek koha qetë e qetë.

Mbështjellë me shami të zezë
Dhe tek koha jonë mbështetur,
Bëjnë biseda jetësore
Për të gjallë e për të vdekur.

KËNGË PËR FËMININË...

1.

Në fëmininë tonë bota e madhe ishte e shqetësuar,
Këtë e ndienim në rrudhat e shtuara tek prindërit
tanë,

Këtë e ndienim në shaminë e merakosur të nënave,
Në lodrat që filluam shpejt t'i harrojmë.

Dëgjonim me kureshtje bisedat e të rriturve,
Asgjë e jashtëzakonshme s'kish ndodhur,

bota s'ish përmbysur,
Përrallat shqetësimit të baballarëve filluan t'u
ngjajnë,

Shamisë së merakosur të nënave
dhe ballit të tyre të ngrysur.

2.

Na dukej sikur me vite e prisnim këtë ndryshim,
Sepse kishte pasur me kohë diçka reale dhe të
zhveshur
në fëmininë e hershme,

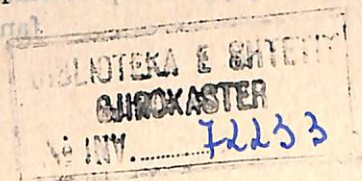
Në historitë e reja që dëgjonim nga prindërit tanë
Na kujtohej përplasja e lugës në pjatën kuti-teneqeje.

Kish pasur me kohë diçka reale dhe të zhveshur në
fëmininë tonë,
Diçka që ngrihej mbi çdo fantazi, që të kujtonte fjalën
bukë,
Diçka që çuditërisht nuk na i pakësonte përrallat dhe
ëndrrat,
Diçka që shprehej në gëzimin tonë të çuditshëm, kur
thonim:

— Sonte ka film me luftë!

3.

Ne dhe gjithnjë më tepër kujtonim se kish ardhur
koha për të dalë jashtë oborrit tonë,
Duhej të dilnim në botën e madhe, të linim fëmininë.
Varkat prej letre na u dukën të vockla, xhuxhma-
xhuxhe, të dhembshura
Kur pamë anijet sovjetike të iknin në Vlorë, në
Shëngjin.
Dhe ne kuptuam, kish ikur përgjithmonë fëminija,
Pa lot, pa xheste të mëdha, me një përshëndetje të
lehtë,

Kish ikur fëminija dhe lart në vend të balonave prej
Fjala e huaj-blokadë dridhej në erë.

Dhe vetëm atëherë kuptuam ç'kishin dashur të na
thoshin prindërit,
Kuptuam atë që ndienim se ashtu duhej të ishte në
çdo përrallë,
Kur tradhtia e madhe e botës u shfaq në fytyrën e
Hrushovit,
Ne kuptuam që përrallat nuk kishin më kuçedra, por
njerëz të gjallë.

4.

Kështu u rritëm në botën e madhe,
Jeta jonë që në fillim ishte reale si shkëmbi i gurtë,
Jeta jonë që në fillim i bëri secilit nga ne pyetjen:
«S'a të drejtë ka çdonjeri prej nesh për t'u strukur?»
Ëndrrat tona nuk ishin të mbushura me fantazma,
Dhe as nëtët nuk i deshifruam në fundin e filxhaneve
të përmbysur,
Dhe as në duart e shtrira, në udhëkryqet e vizave të
duarvë,
Atje të hutuar në udhëkryq le të qëndronin vetëm
fantazmat.

Jeta jonë që në fillim ishte reale si shkëmb i gurtë
Poshtë fjalës së huaj bllokadë që dridhej në erë,
Ja, në qiellin e madh të kohës sime, sipër vetëtimave;
U shfaq si besim i popujve buzëqeshja e shokut Enver.
Në një kohë të madhe me sekretin e rritjes së
5

Dhe vetëm atëherë ne kuptuam më mirë se asnjëherë
Në një kohë të madhe kishim ardhur ne,
Në një kohë kur frynin erërat e ftohta të tradhtisë së
madhe,
Dhe bota të vinte dorën mbi sup, e të pyeste
miqësisht:
— Çfarë dhe?

Në një kohë të madhe, kur gjërat e vogla, nostalgjitë,
psherëtimat,
Ngjanin si varkat prej letre në krahasim me anijet që
iknin në Vlorë,
Në një kohë të madhe, kur revolucionet dhe ngjarjet
e mëdha
I japin secilit nga ne të drejtën të mos harrojë.

Në një kohë të madhe me erëra të fuqishme
revolucionesh,
Që femininë tonë e ngritën lehtë si një balonë në
re,

Dhe bota e madhe të ve dorën në sup duke qeshur,
Dhe ashtu duke qeshur të pyet seriozisht: — Çfarë dhe?

Në një kohë të madhe, me sekretin e rritjes së
papritur,

Në zhveshjen e fantazisë femënore, si në kallëzimet e
prindërve tanë,

Si besim i popujve në buzëqeshjen besnike të
Enver Hoxhës,

Ashtu u shfaq në botën e madhe jeta jonë.

— Çfarë dhe?
Dhe bota e vërtetë dorën mi sup, e të qyeste
mijësisht:
— Çfarë dhe?

Në një kohë të madhe, kur gjërat e vogla, nostalgjka,
pashtrëtimat,

Ngjashmësi me varkat prej lëvizje të krabashme me anijet që
ikin në Vlorë,

Në një kohë të madhe, kur revolucionet dhe ngjarjet
e mëdha,

I bëjnë secilit nga ne të drejtën të mos harrojmë,

Në një kohë të madhe, me erërat të fuqishme
revolucionesh,

Që femërinë tonë e ngjiten lartë si një balonë në
197

AI QË U VRA NË DITËN E ÇLIRIMIT

Ai që u vra në ditën e çlirimit
Ty nuk të ka parë, burokrat, s'të njihte.
Luftonte në mal ai që u vra
Dhe s'e mori plumbi ndejtur mbi karrige.

Ai që u vra ditën e çlirimit
Dha jetën e tij për revolucionin
Jo që ti të ulesh ashtu qetë e qetë
Dhe të ndihesh mirë kur soba bën nxehtë.

Ai që u vra ditën e çlirimit
Nuk mori në mal me vete kolltukë.
Ndejti mbi një gurë, dhe ashtu ëndërroi
Një jetë më të ndershme, një jetë më të urtë.

Burrë edhe ca burrë, edhe ca karrige
Në peshën e letrës ti beson tepër.
Ai që u vra ditën e çlirimit
Vetëm për duhan kërkonte ca letër.

Ai që u vra ditën e çlirimit
Besonte aq shumë tek njeriu i thjeshtë,
Kurse ti thjeshtësisë s'ke si i beson
Ngaqë nuk është zyrë dhe as sobë e nxehtë.

Ai që u vra ditën e çlirimit
Të mëson një gjë, burokrat i shkretë,
Gjeje gjysmën tënde të humbur me kohë
Mes njerëzve të thjeshtë.

MBISHTETET

Shikojmë gjurmët e mbishteteve,
Vijnë nga prehistoria e kohës së tyre
Si përbindësja me dy kokë,
Real, jashtë ç'do mitologjie.

Mbishtete që mburren në Angolë, në Spanjë,
Që shesin mend në Çekosllovakia, në Egjipt,
Ja ku u shfaqët, për ironinë e popujve,
Me paradoksin e mbinjeriut.

Vëmë veshin në botën e madhe,
Edhe dëgjojmë zhurmërimin fjalë.
Shpërthimet bërthamore të amerikanëve
Shkaktuan tërmetin në Guatemalë.

Ja ku shfaqen gjurmët e mëdha
Në një kërcënim, në një buzëqeshje,
Aeroplani i Kizingerit u ul në Liban
Si i dërguari i Zeusit tek Prometeu.

Ardhur nga prehistoria e kohës së tyre
Ndeshen me kohën tonë të madhe,
Plagët e tyre: inflacionet,
Zemërimi i popujve edhe skandalet.

Tërbohen nga plagët dhe sulen prapë
Futur në tanke, futur në libra
(Në një zënie me burokratët
Ndjenë dhe jehonën e sulmit të tyre.)

Mbishtetet që shfaqen në kohën tonë
Me dy kokë — Nju-Jork dhe Moskë.
Ja ku shfaqet si tmerr i tyre
Libri i 19 i Enver Hoxhës.

Shikojmë gjurmët e mishteteve
Në Çekosllovakia dhe në Egjipt.
Plagët e tyre: zemërimi i popujve
Dhe paradoksi i mbinjeriut.

DASHURIA, SI KOHA

Dashuria, si koha, pa fillim, pa mbarim,
Si misërat në fillimin e korrjes së tyre:
Dashuri që mund të shuaj urinë
Dhe nga kokrrat e saj misëra të tjerë të mbijnë.

Nuk jam sentimentalist që të besoj me mendjelehtësi
Në dashurinë e fundit, në dashurinë e fillimit,
Po ato buzë, po ato sy, po ai gëzim i dëshiruar,
Po ajo pritje në perëndimin e fundit të diellit
Apo në paralindjen e agimit.

Dashuria, si koha, e thjeshtë dhe madhështore,
E prekshme si kjo vajzë që ka emrin e saj.
Dashuria, si koha, është dhe e përjetshme
Si fëmijët që do të lindin nga kjo vajzë.

Dashuria, si koha, dhe ti ecë pranë saj
Dhe kupton kaq lehtësisht praninë e gjithë ditëve:
Dashuria, si koha, kur ti ndien se si ajo
U jep emrin e saj të gjitha gjërave.

NDËRTUESIT E FABRIKËS SË LETRËS

Nga fusha i thërritën

(Punëtorë ndërtimi duheshin dhe më tepër)

Ti, dhe ti, dhe ti, u thanë,

Do ndihmoni në ndërtimin e fabrikës së letrës.

Në ditët e para hutimi kalonte nga njëra dorë në
tjetrën,

Duart e tyre të mësuara me grurin dhe misrin

Më pas do të mësonin që të jap fruta

dhe bota e hekurt.

Kështu filluan punën në fabrikën e letrës,

Ata kishin qenë të gjithë bujq të mirë.

Fshatarët më pleq, dikur të menduar

Gjithë jetën e tyre kishin tymosur duhan

me letër të nxirë.

Por u mësuan me ngjitetjen në skela,

Shtyllat e hekurta

si pemë gjigande u dukeshin ndonjëherë,

Bota metalike e motorëve të komplikuar
një erë të mirë misri dhe gruri
filloi të bjerë.

Se ndodh shpesh që punëtorët ngjiten në muret e larta
Për të parë grurin se sa është rritur,
Dhe vetë gruri afrohet kaq shumë
sa që përkëdhelet me muret e fabrikës.

Prandaj gruri jashtë mureve rritet
që klasat të rrisin më shumë njëra-tjetrën,
Si do të shkojë këtë vit gruri?

Shkruajnë gazetarët pikërisht mbi letër:
Fabrika i rriti bujqit e mirë,
u dha atyre kuptimin e klasës.

Ja, ajo u thotë atyre me zë prej nëne:

«Letër nuk jap për burokratët!»

Kështu u bënë ata punëtorë,
hipur në skelat e botës së hekurt,

Por dashuria për grurin dhe misrin
u shtua më tepër.

Sigurisht, kur ata në mes të maleve
dhe për fushat e bukura flasin,
diçka të rëndësishme ndiejnë ata,
diçka jashtëzakonisht të mençur,
rritjen e klasës.

ÇDO NJERI MUND TË SHKRUAJ DIÇKA PËR DASHURINË

Çdo njeri mund të shkruaj diçka për dashurinë.

Ja, mbyll sytë dhe kujto

Dy buzët e saj,

dy sytë,

dhe flokët e saj,

Dhe duart e zgjatura në hapësirë,

Të shtrenjta për ty ngelin ato.

Por prapë njeriu mbi fletën e shkruar

Përse do të ndiejë

se diçka mungon?

Kërruset më tepër

mbi fletën e shkruar,

Pastaj ngadalë

diçka kujton.

Dikush troket, krejt befasisht

Lehtë e lehtë në fillim troket,

Pastaj trokitjet rriten dhe rriten,
Rrëzohen dyert,

dritaret krejt.

Është jeta jashtë

ditë edhe ngjarje,

Frymë ere lëshojnë dhe frymë stuhie,

Hap portën,

njeri i kërrusur mbi letrën e bardhë,

Pa dashjen tënde

në vend të llozit, në portën e dhomës

ke vënë një varg dashurie.

Vargjeve të tua diçka u mungon.

...Dy sy, dy buzë

dhe flokët e saj....

Mund të vijë një njeri tjetër

dhe mund të pyes,

edhe pastaj?

Si mund të rrijë jashtë portës së vargjeve,

Dhe Kili,

dhe grushti i ndezur flakë?

Fashistët u ringjallën në botë përsëri?

Kapitali gëlltit

dhe ditë

dhe natë?

Shtete të tëra të sëmurë rëndë

ecin udhëkryqeve ngadalë,

Sigurisht nuk duan të dinë ato
dy sy,
dy buzë
dhe flokë të rrallë..!

Mund të ndërpritet krejt befasisht
Biseda me të dashurën në telefon
Dhe një zë i njohur mund të thotë:
«Në një shtet revolucion».

Por s'mund të thuash më pas, ngadalë,
Ngatërruan linjën,
centralistja pati faj...
Mat pulsën e botës
dhe ritmi i jetës,
Futet në dhomë dalngadalë.

Jeta ulet në karrigen e dhomës sate
pa drojtje,
pa turp,
si në shtëpi të saj.
Dhe ti për diçka do kujtohesh,
në mendje diçka e njohur të vjen,
Stërgjyshërit tërë plagë,
eshtrat e mprehta,
dhe ato në trajtën e shpatës.

Botë e shqetësuar në fundin e shekullit njëzet,
Frymëmarrja e ngjarjeve,
në dhomën tënde mespërmes,
Dhe vetëm tani ti mbyll sytë,
diçka të bukur kujto:

Dy buzë,

dy sy

dhe flokët e njohura,
dhe duart e zgjatura në hapësirë,
drejt teje vijmë përsëri ato.
Dhe vetëm tani diçka nuk mungon,
Thuaj më vete ngadalë:

....Jeta është në dhomën time

Me hapat e para të saj.

DRITAT E NDEZURA

Fqinji im u kthye vonë në shtëpi,
Drita në shtëpinë e tij nuk ishte shuar,
Fqinji im është njeri i mirë
Mund të thoni ju — jo dhe aq i mësuar!

Njerëzit e shtëpisë së tij nuk bien të flenë
Pa u kthyer nga kantieri ai.
(Këto ditë në kantier ka shumë punë
Dhe vonë kthehet çdo natë në shtëpi.)

Ja, edhe sonte u kthye vonë në shtëpi.
Dhe vonë drita në shtëpi u shua
Dhe unë tani ndeza një tjetër cigare
Për fatet e njerëzve duke menduar.

Për dashurinë e tyre, për besnikërinë e tyre
Ka njerëz në botë që në gjëra të tilla nuk besojnë.
Pavarësisht nga ata, drita do të rrijë përsëri
ndezur,
Nesër mbrëma fqinji im prapë do kthehet vonë.

FJALËT E THJESHTA

Ti vret mendjen netve, kokën kap ndër duar
Edhe kjo natë iku pa shkruar asgjë,
Pa thënë asnjë fjalë iku dhe kjo natë,
Minuta dhe orë që s'do kthehen më.

Dhe harron papritur mijëra fjalë që u thanë
Ashtu nën buzë a nën strehë shtëpie,
Fjalë kaq njerëzore, mençuria vetë
Ashtu nën buzë lehtë e lehtë rrëshqet.

Dhe harron papritur, mbi këtë tokën tonë
Njerëzit punëtorë kaq afër i ke,
Në jug, në veri, ata janë pranë teje
Dhe zemra me ritmin e tyre të rreh.

Dhe harron papritur fjalët aq të thjeshta,
Të cilat përgjysmë lënë ndonjëherë,
Një xhaketë mbi supë hedhur pa kujdes
Në çdo hap ëndrra përderisa ka njerëz.

Ëndrra kaq të bukura, mund edhe përpjekje,
Ëndrra që përmbushen edhe shqetësimë;
Bota s'do kish peshë pa të gjitha këto,
Si një lodër fëmije bota do të ngjiste.

Dhe vjen çasti pritur, dashuria e madhe
E njerëzve punëtorë futet në vargun tënd,
Shqetësimi yt dhe shqetësimi botës
Dhe brenda një fjale pranë e pranë zënë vend.

GJAK I BUKUR LUFTE

Malësorët tanë dhe sot e kësaj dite
Rreth e rrotull koke mbajnë shami të lidhur;
Sigurisht, kjo s'është çallmë otomane,
Ky është fati i kombit, fati i tij i hidhur.

Malësorit i shfaqej gjithmonë një plagë pushke,
Mbi kurmin e tij do mbinte një plagë,
Do të shfaqej gjaku, gjak i bukur lufte
Si tingull lahute rridhte ngadalë.

Dhe shamia e lidhur vihej përmbi gjak
Porsi dorë e dhemshur mbi drunë e lahutës,
Tek gjyshërit tanë mbinin gjithnjë plagë,
Në kurmin e tyre gjak i bukur lufte.

Shami të lidhur rreth e rrotull kokës
Fati i kombit tim, fati i tij tragjik,
Ç'vlenin para saj, në vende të largëta
Njerëz të përkëdhelur, kapele republike?

Ç'vlenin para saj, në vende të tjera,
Historianë që shkruanin historinë e botës?
Vendi im tragjik, historia jote
Ngelur krejt e gjallë në një shami koke.

GJAK I BUKUR JUTJE

Malesorët tanë dhe sot e kësaj dite
Rreth e rrotull koke mbrapsë shami të lidhur,
Sigurisht, kjo është çallmë otomane,
Ky është fati i kombit, fati i tij i hidhur.

Malesorët i shpeshet gjithmonë një plagë pushke
Mbi kurmin e tij do mbante një plagë,
Do të shpeshet gjaku, gjak i bukur jute
Si tregull ishte rridhte ngadalë.

Dhe shantia e lidhur vijej përmbi gjak
Porsi dorë e dhembshur mbi drunë e jabutës,
Tek gëzshërit tanë mbinin gjithnjë plagë,
Në kurmin e tyre gjak i bukur jute.

Shantia të lidhur rreth e rrotull kokës
Fati i kombit tim, fati i tij tragjik
Ç'vlenin para saj, në vende të largëta
Njëz të përshëndetur, kapela republikë?

NË DIMËR PIKAT E SHIUT BIEN

Në dimër pikat e shiut bien,
Tregojnë të fshehta, tregojnë ç'kanë parë.
Por sa e vështirë për mua tani
Të shkruaj diçka mbi letrën e bardhë.

Të them diçka të thjeshtë e të mençur,
Diçka të zakonshme, që njerëzit e thonë.
Ja, pikat e shiut si ditët rrëshqasin,
Por prapë koha mban fytyrën tonë.

Të them se jeta mbi imtësitë,
Mbi krahasimet për pikat e shiut
Ngrihet reale dhe e përditshme
Mbi vetëtimat jeta e njeriut.

Bien pikat e shiut të mëdha; radhë-radhë
Dhe ernat që fryejnë diçka mund të thonë,
Por në botën e madhe le të vemë veshin,
Të dëgjojmë frymëmarrjen e revolucionit.

MË MORI MALLI PËR DETIN

Deti fryn një erë fëmijnie
Edhe më shtyn kjo erë e lehtë,
Një erë jodi që kujtesën më thërret
— të vij në bregdet.

Mbi varka të përmbysura shkoj të ulem,
Se deti diçka për mua do të nxjerrë,
Guackat hapin kapakët vetvetiu
Se s'duan të mbajnë të fshehta nga të tjerët.

Guackat tani kujtesën ma thërrasin
...Ditë vere ishte, kur ne u takuam...
Se deti na lidh, si dallgët me dallgë,
me njerëzit që duam.

KËNGË TJETËR PËR ARDHJEN
E DALLËNDYSHEVE

Pemët lulëzuan,
Fijet e barit u gjallëruan
(Pranvera erdhi, kjo shihet qartë)
Dhe në telat e telefonave
Dallëndyshet erdhën nga vende të largëta.

Dallëndyshet, verës, nga Arabia vijnë;
Nga vendet e nxehta, nga vendet e përrallave,
Kështu na thonin ne më të vegjëlve
Gjyshi, mamaja.

Tani, të rritur, shikojmë dallëndyshet që erdhën,
Të nxira krahët,
Kjo, padyshim,
Të bën të mendosh
Se ato vërtet nga Arabia vijnë.

Të nxira erdhën, por jo nga vendi i një mijë e një netve
Dhe as nga vendi i përrallave dehëse.
Cicërimat e tyre na duken tani
Si lajmet e fundit mbi grabitjen e lëndëve djegëse.

Prapë si dikur ulen mbi telat e telefonave,
Por edhe mbi tela se si nuk duken më si atëherë.
Tani telegrame të rëndësishme ngjarjesh u japin
njerëzve
Me morsin e përplasjes së sqepit mbi tel.

Ku ta dinim dikur se më dallëndyshet
Nuk do i përkisnin botës së përrallave,
Se dhe cicërimat e tyre mbi tela do bëheshin
Rrëfim i vogël mbi kohën tonë të madhe?

DHE THONË BUROKRATËT

Dhe thonë burokratët se revolucioni
Vetëm atij a këtij i përket.
Po të ish kështu, si mundej revolucioni
Të kishte forcën e miliona njerëzve?

Dhe thonë burokratët se revolucioni
Punëtorët janë, në erë, në shi.
Por në detin mirëqenie, me fjalët polumbar,
Burokratët ëndërrojnë të jenë në thellësi.

Dhe thonë burokratët se revolucioni
Duhet të ketë frikë nga e bukura gjithmonë.
Po të ish kështu, si ndodh atëherë
Që më i bukuri nga të gjithë është revolucioni?

Dhe thonë burokratët se revolucioni
Vetëm atij a këtij i përket.
Për këtë ngre grushtin e klasës kontrolli punëtor
Dhe mbi burokratizmin godet.

M. TUTULANI

Fotografinë tënde kam në tavolinë,
Dy sy të mëdhenj,
Dy sy të zinj.

Kush tha se të vranë?

Në emrin tënd
E dashura ime.

Këtë mund ta kesh ditur,
Këtë mund ta kesh pritur,
Prandaj dhe ke qeshur
Atë natë që të vranë.

Në moshën tënde
Mosha e jonë.

E qeshura pranë.

NGJARJET E MËDHA K U J T I M

Duke të njohur ty
Papritur qielli u shty më lart nga ç'ishte,
Lumenjtë u mbushën plot me ujëra,
Me degët e pemëve u mbushën pemët,
Dhe në bregun e detit doli gjithçka që ishte

fshëhur në det.
Duke të njohur ty unë kisha dy emra,
timin
dhe tëndin,

Të qeshurës sime iu shtua e qeshura jote,
Buzët e mia u dyfishuan,
Dhe tani unë ecja dhe me hapin tënd.

Duke të njohur ty
Ditët u bënë të gjata dhe netët akoma më të
gjata,
Papritur koha u zgjerua si një grua e mbarsur,
Ajo së shpejti do të lind kujtimin tënd.

NGJARJET E MËDHA

Mund të ikin jeta, ngjarje të mëdha,
Si njerëz të njohur kalojnë rastësisht
Me kapelë mbi sy ngjarjet e mëdha
Lehtë e lehtë kalojnë, ashtu qetësisht.

Pranë shtëpive tona ngjarjet e mëdha,
Në oborrin tonë dhe brenda shtëpisë,
Si njerëz krejt të njohur ngjarjet e mëdha
Dhe nuk vlen as pyetja — ku i kam parë këta?

Sepse marrin frymë në jetën e madhe,
Ç'do moment i yni mbushet me shqetësime.
Ngjarjet e mëdha, në shqetësimin tonë
Kaq të thjeshta edhe të përditshme.

S'ka kohë për habi, sepse ne e dimë
Ngjarjet e mëdha nuk vijnë me trumbetë,
E ç'vlen Vaterloja dhe OKB—ja.
Sa grushti i mbledhur në shekullin e njëzetë?

Në ç'do moment të jetës ngjarje të mëdha
Dhe nuk ka kohë as për t'u çuditur.
Ngjarjet e mëdha vijnë në shtëpinë tonë,
Dyert hapen vetë, njeri pa trokitur.

DUART E NËNAVE

Duart e nënave shtetërore ditë dhe natë,
Kur në jetë në kufirin e trojit të largëve
Ato xhaxhin papritur — të bollë e të thallë.
Në mull e mallit eon drejt fëmijëve.

Se si ndodhë gjithmonë kur ndiejmë duart e
nënave

Shtetërore në një gjësimet dhe tërbërimet,
Dhe vetëm kur maoshën e nënave kujtojmë
Nuk na vjen mirë që këtu kaq shpejt vije!

Duart e nënave eon ditë dhe natë,
Ato thekshë hapësinë dhe kokëfortësinë e
nënave

Në çdo vend qoftë si në skelën më të largët
Një i ndien miri siqer duart e nënave?

DUART E NËNAVE

Duart e nënave shtegtojnë ditë dhe natë,
Kur ne jemi në kufirin e ftohtë të largësive
Ato zgjaten papritur — të hollë e të thatë.
Në urat e mallit ecin drejt fëmijëve.

Se si ndodh gjithmonë kur ndiejmë duart e
nënave,
Shkrihen në një gëzimet dhe hidhërimet.
Dhe vetëm kur moshën e nënave kujtojmë
Nuk na vjen mirë që ikin kaq shpejt vitet.

Duart e nënave ecin ditë dhe natë,
Ato thyejnë hapësirën dhe kokëfortësinë e
erërave
Në çdo vend qofsh ti, në skutën më të largët,
Nuk i ndien mbi supe duart e nënave?

Duart e nënave tona, të hollë e të thatë
Duar që na arnonin në fëmijëni e hershme,
Që na mbështillnin bukë, dhe kur bënim faj,
Na qëllonin lehtë të mos ndienim dhembje.

GJËRAT QË KAM DITUR

Duart e nënave tona, të holla e të thatë
Nga që fëmijëve ia dhanë dashurinë gjithmonë.
E si mund të kishitë kaq hapësirë dhe dritë.

Pa duart e nënave e gjithë jeta jone?

Gjithmonë e kam ditur se ti je lumi

E unë jam njeriu i etur.

Gjithmonë e kam ditur se koha mund të shpëtoj

Dhe në vijat e dritshme të fytyrës sate.

Unë të kam kërkuar ty në ngjarjet e ditëve

Jo si arkeologët dytetin me harrandje.

Unë e kam ditur me vete që ti je

Së bashku me shpëtimet për kohën tonë.

Dhe nëse ndonjë ditë pa ty kam humbur

Në ngjarjet e ditëve të kam kërkuar gjithmonë.

Koha këm mes ngjarjeve nën qiellin e vjeshtës

(Them gjëra që di jo me harrandje).

Ashuaj s'ka të drejtë të thotë se diçka humb

Kur koha shpëtoj dhe në vijat e fytyrës sate.

GJËRAT QË KAM DITUR

Dashuria për ty shpallet si etja
Në buzë, në sy, mes gishtërinjve që dridhen
në erë,

Gjithmonë e kam ditur se ti je lumi
E unë jam njeriu i etur.

Gjithmonë e kam ditur se koha mund të shfaqet
Dhe në vijat e dridhshme të fytyrës sate,
Unë të kam kërkuar ty në ngjarjet e ditëve,
Jo si arkeologët qytetin me hamendje.

Unë e kam ditur me vite që ti je
Së bashku me shqetësimet për kohën tonë.
Dhe nëse ndonjë ditë pa ty kam humbur
Në ngjarjet e ditëve të kam kërkuar gjithmonë.

Koha ikën mes ngjarjeve nën qiellin e vjeshtës
(Them gjëra që di jo me hamendje.)
Askush s'ka të drejtë të thotë se diçka humb,
Kur koha shfaqet dhe në vijat e fytyrës sate.

VDEKJA E FRANKOS

+++

Në tokën e Spanjës, në tokën e thatë të Spanjës,
Në tokën e varfërisë së zhveshur dhe të kitarave të
përgjakura,

Në tokën e ngathtë me një përgjumje kambanash,
Me kuaj që mbajnë ende mbi shpinë kalorës të vdekur,
Në tokën shamizezë, me këmbët lakuriq futur në ujët
e lumit Ebro
Vdiq Françisko Franko në një qelbje kufomash.

+++

Toka e Spanjës nuk jep asnjë grusht dhe për
Françisko Frankon
Të gjithë torot rrotullojnë brirët e tyre të tmerrshëm
në një drejtim,
Atje ku qelbet kufoma e Françisko Frankos.

+++

Fytyra arkeologjike e Frankos duhej të ishte zhdukur
me kohë,
Një mal me pështymë duhej të ishte rrokullisur mbi
trupin e tij
Që ai të mbytej mjaftonte qoftë dhe gjaku i Asim
Vokshit tonë,
Të shqyenin torot e zemëruar të Spanjës trupin e tij.

Por Franko vdiq në mesin e gjysmës së dytë të
shekullit të njëzetë
Pikëllime manastiresh për vdekjen e tij,
Ngushëllime presidentësh.

+++

Por prapë njerëzit e thjeshtë, minatorët, peshkatarët,
Ata që bëjnë lodra të bukura për fëmijët,
Fshatari i hutuar që i kanë dhënë në dorë një pushkë
të ftohtë,

Pyesin tokën e zezë të Spanjës:
«Përse nuk vdiq Françisko Franko me kohë?»
Dhe kësaj pyetje dinë t'i përgjigjen vetë
Ata që bëjnë historinë,
Ata që pëgërin mbi varrin e Frankos,
njerëzit e thjeshtë.

+++

Tokë e Spanjës me trishtim ullishtash, me hënë të
dhimbshme,
Ti e njeh njeriun e dhjamur, me një pallto të trashë
veshur,
Ai nuk është yt bir, sepse bijtë e tu janë të tharë nga
lotët,
Bijtë e tu janë me lecka ëndrrash, të zhveshur.

Ti e njeh njeriun e dhjamur, me këmbët e hapur
tejpërtej,
Nga Misisipi këmbët e tij dhe derinë pyjet e fshehta
të Uralit,
Nuk them se është yt bir, ai asnjëherë s'ka pirë në
lumin Ebro,
Ai asnjëherë s'ka dëgjuar ç'thonë gojët e përgjakura të
kitarave.

Njeriu i dhjamur me një pallto të trashë veshur,
Me një pallto me xhepa shumë, të vegjël, të mëdhenj
Në xhepat e përparmë ai ka vënë muzikë, këngëtarë,
shkrimtarë,
Në xhepat e brendshëm topa, pushkë, Françisko
Franko ka.

+++

Tokë e zezë e Spanjës, tokë dhembjesh dhe rënkimesh,
Tokë e fyer nga mendjemadhësia e racës së pasur,

Torot shkumëzojnë nga zemërimi, brirët i tendosin
më shumë,
Me këmbët e fuqishme dheun përplasnin.

Me thundrat e torove të zemëruar hapen gropa të
mëdha,
Francisko Franko varrin aty e ka.

+++

Tokë e Spanjës,
Me kitara të përgjakura, nga uria e zbetë,
Na dhimbshesh, moj e zezë!

+++

Këto vargje nuk i shkrova për Francisko Frankon,
Atij qoftë dhe një varg të vetëm nuk i jap unë,
Atij vetëm mallëkimi i njerëzve i përket,
Brirët e torove dhe një mal me pështymë.

Por fjala është, miqtë e mi, tek njeriu i njohur nga ti,
nga unë,
Fjala është tek njeriu i Uralit dhe tek ai i lumit
krokodil Misisipi,

Tek borgjezia e turpshme, kurvë e shekullit tonë,
Hibrid që pështynë mbi kurrizin e botës fjalë
dygjuhëshe.

Pa ndihmën e fjalorit anglez-rus, me pallton e trashë
me shumë xhepa
Pëshpërit fjalë manastiresh në Sinaj, në Pragë.
Ja, në xhepat e tij të brendshëm që tani është strukur
Don Kishoti vagabond me emrin Almirant.

+++

Tokë e Spanjës, tokë e trishtuar, me një hënë të
dhimbshme,
Fashizmi ka qenë në Sierra Morena siç ka qenë në
Drashovicë,
Po ai Almirante mund të ketë qenë në Grykat e
Mezhgoranit,
Siç mund të jet përleshur në malet e tua me Ramiz
Varvaricën.

Tani rri strukur në pallton e ngrohtë të koncerneve të
mëdha,
Armik i tokës sate si dhe i tokës sonë.

Ai me cinizëm u thotë fotoreporterëve dhe gazetarëve:
«Vajtoj Frankon! Të ardhmen e tij nuk e vajtojmë!»

Dhe pas kësaj një duartrokitje në anglisht, në rusisht,
Një duartrokitje me duart e tyre femërorë, Spanjë.
Por popujt sipas zakonisht të tyre të lashtë
Gishtërinjtë e gjatë mbledhin dhe tundin grushtet në
ajër.

KËTU NË KËTË FSHAT

Këtu në këtë fshat, me plepa fëshfëritës anës rrugës
Çdo gjë është reale dhe e saktë si fjala bukë.
Natën vonë fshatarët kthehen nga arat,
Era e mirë e tokës i vë ata në gjumë.

Ç'vlejnë këtu endërrimet dhe ç'kuptim kanë fjalët
— Kështu më pat ndodhur njëherë!
Mikroborgjezi struket pas jorganit ëndërronjës,
Por në mëngjes do bukë dhe qumësht të zier.

Këtu në këtë fshat çdo gjë është reale dhe e saktë,
Shiut s'ke sesi të mos i thuash shi, dhe erës erë,
Këtu njerëzit mbajnë të ngrohtë në pëllëmbët e tyre
Atë që quhet Jetë.

KËNGA IME E PARË PËR VERIUN

Erdhi dimri me kuajt e shfrenuar të erërave,
Duke tundur shamitë e kuqe të vetëtimave.
Ka kohë që bie herë shi, herë rrebesh,
Mbi tokën e dashur të Shqipërisë sime.

Është po ky qiell që kaq shumë e dua,
Dhe pse i vrenjtur, me trokëllima shiu,
Borërat që bien, erërat që fryjnë
Më sjellin këngët e lashta të veriut.

Kam pirë në legjendat qumësht legjendash,
Kam ecur në telin e gjatë të lahutës.
Kuajt e lahutave më kanë marrë në kurrizin e tyre
Duke më thënë — kështu më shpejt do të rritesh.

Këngët e lashta të fisit më kanë marrë me vete,
Më kanë lënë në grykat shpellave dhe në gryka
kallzimesh,

Kam parë aty luftëtarë me nëndë plagë të tmerrshme,
Brenda zërit të tyre flinin vetëtimat.

Burra fytyrashpër, të ngjashëm me gurët e maleve
Përbrenda tyre gjithmonë kam ndier butësinë,
Përderisa edhe brenda drurit të tymosur të lahutës
Patjetër fshihej dhe kënga për gruan, për dashurinë.

Këngë që flinin për hakmarrjen e vjetër të fisit,
E kam ndier trishtimin e tyre në ulërimat e erërave.
Ajo thirrja e malësorëve nga njëra kullë në tjetrën
Më ka folur për këngën e lidhjes së përjetshme të
njerëzve.

I kam ndier të gjitha këto që nga fëmijënia e hershme,
Dhe të gjitha deri në vdekje i ndiej përsëri.
Mjafton që pak era të fryjë, shiu pak të trokasë në
dritare,
Dhe unë jam prapë në grykat e kallzimeve në veri.

FUSHA E BREGUT TË MATËS

Fusha të paana të Bregut të Matës
Me histori të dhimbshme kanunesh, legjendash,
Me histori dimërore

që u mardhin këmbët.

Fushë e paanë nën shiun e butë,
Kafshatë feudalësh, kafshatë priftërinjsh.
Këta fshatarë përkulur mbi bimë,
Ashtu të përkulur, ashtu të qetë
bënë një pjesë të historisë.

Ata që bënëin grurin dhe misrin,
Ata që bukën u jepnin njerëzve,
patjetër e donin edhe të nesërmen.

Me një emër të pakuptueshëm për kohën time
Ngelur në kujtë e një koha shamizës
Ngelur në kujtimet e legjendave të dhimbshme
Grua e kopshme, që vije menjëherë pas krismasave

VAJTOJSJA

Vije ti, me këngët e tua, dhe të tjerët heshtnin,
Vajtoje ti burrat e vrarë nga hakmarrja dhe uria
Pa e ditur as vetë ti, në këngët e tua të frikshme,
Në refrenet e zhveshura vajtohej Shqipëria.

Në këngët e tua të frikshme, klithmën oj, oj,
E bënte refren të saj era që klithte për fëmijët pa
bukë.
Grykat e shpellave i përgjigjeshin erës, dhe malet
shpellave
Dhe klithma jote, pa e ditur as ti, përhapej gjithkund.

Por prapë ti shfaqeshe, e zhveshur nga tingujt,
Me refrenin e dhimbshëm — oj, oj, oj,
Sikur të dije ca më tepër, mbi trupat e burrave të
vdekur,
Ti do të thoje «E zeza Shqipëri, moj!»

Grua e kobshme, që vije menjëherë pas krismave,
Ngelur në kujtimet e legendave të dhimbshme,
Ngelur në kufijtë e një kohe shamizezë
Me një emër të pakuptueshëm për kohën time.

VALTOSJA

Me këngët e tua dhe të tjerët hestrin
Vajtoje ti burat e vrasë nga hakmarrja dhe uria
Pa e ditur as vetë ti, në këngët e tua të frikshme.
Në retronet e zivësuarit vajtoje Shqipëria.

Me këngët e tua të frikshme, këllimën e oj, oj,
E bënte retron të saj era që këllente për fëmijët pa
dukë.

Gjykat e shpellave i përgjigjeshin erës dhe malet
shpellave

Dhe këllimna jole, pa e ditur as ti, përhapet gjithkund.

Por prapë ti shpeshet, e zivësuar nga tingujt.
Me retronin e dhimbshëm - oj, oj,
Sikur të dije ca më tepër, mbi trupat e burrave të
vdekun.

Ti do të thojë - E zivësuar Shqipëria, moj!

TREGOJNË FSHATARËT

Tregojnë fshatarët se dikur Cokajt
Ishin njerëzit më të pasur në Bregun e Matës.
Duke pasur shumë dhoma, thonë fshatarët,
Cokajt mund të grumbullonin dhe më tepër grurë.

Duke pasur shumë dhoma, thonë fshatarët,
Gratë e Cokajve mund të ishin më lehtë imorale.
Nga njëra derë hynin thasët me misër, me grurë,
Nga dera e pasme delnin tinzisht priftërinjtë,
xhandarët.

Kështu dhe shtoheshin sa më shumë Cokajt,
(Kështu ishin shtuar ndër shekuj, gjithmonë.)
Gjysma e fytyrës së tyre me priftërinjtë ngjasonte,
Me xhandarët gjysma tjetër ngjasonte njëlloj.

RRUGA

Mora biçikletën dhe dola në rrugë

Është mëngjes herët.

Kthehem vonë, në muzg.

12 kolometra ndoshta nuk janë pak,

Po aq për t'u kthyer në shtëpi.

Ndoshta fare pak

Për të mbërritur tek zemra juaj,

Fëmijë.

NË FSHATIN ZEJMEN AUTOBUSËT
NDALEN

Në fshatin Zejmen
Autobusët ndalen.

Dikush pi kafe,
Dikush ble cigare.

Nga autobusët
Pasagjerët dalin,
Njerëz të zakonshëm,
Fytyra të ngjashme.

Veç një njeri
Me vete flet
«Të shkretët ju,
Në fshat ç'ju gjet!»

Dhe ne e ndiejmë
Shikimin e tij,

Sado i fshehtë
Që është ai.

Në djall shikimi
Mëshirëplotë
Gjysmë fetarë,
Gjysmë idiot!

Pas pak autobusët
U nisën larg
Në një qytet
Të bukur, të madh.

Po pse fëmijët
Atë s'e harrojnë,
Edhe kur foljet
Përmendësh zgjedhojnë?

FSHATARËT DISKUTOJNË PROJEKTKUSHTETUTËN

E lanë punën,

Por prapë lopatat i morën me vete.

Ashtu në këmbë, mbështetur mbi pjesën e drunjtë

fort,

Më të sigurtë se kurrë fshatari gjithmonë e ka ndier
veten.

Sot diskutojnë projektkushtetutën,

Atje në arë tek frynë erë.

Poshtë këmbëve të tyre gruri gjelbërohet më shumë

Dhe rritet më shumë në këto çaste, patjetër.

Ligjet në shekuj kanë qenë të frikshëm për ne,

Si fjalët uri, si fjalët fëmijët nuk kanë sonte bukë,

Fjalët e ngatërruara të neneve, me një djallëzi latine,

Në rëndonin me peshë të tmerrshme në trup, në shpirt,
në grykë.

Nenet që shndërroheshin në drepinj të hollë,
Për të korrur grurin që kishim mbjell ne vetë.
Ligjet merrnin përmasa të thella hambarësh
Që grurin tonë ta merrnin të tjerët.

Por edhe ne kishim me vete ligjin tonë të urrejtjes,
Ligj i pashkruar, i cili me shekuj që shfaqur në qenien
tonë,
Ligji i grushteve të mbledhura, i pushkës së fshehur,
Ligji i bisedave të bukura njerëzore në mbrëmje vonë.

Njerëz me kapelë me strehë erdhën në kasollet tona,
Në buzët e tyre po ajo sharje, po ai mallëkim.
Në kohën e rrebesheve të mëdha, nën strehën e
kapelës së tyre
Ata strehuan vetë Shqipërinë.

Kështu arritëm ne tek Partia, bashkësi e gjithë ligjeve
tona,
E drejtësive tona shekullore, të marrura nëpër këmbë,
E dashurive tona, të shndërruara në fëmijë të bukur,
Që librat e Enver Hoxhës me laps në duar lexojnë.

E dashurive tona për jetën, për grurin, për çdo gjë të
gjallë e të ndershme,
E ligjeve të urrejtjes (urrejtja prapë s'u zhduk,
natyrisht)

Pa shih, burokratët nenet shënojnë me laps në duar,
Dhe shtiren sikur vetëm ata kuptojnë çdo nen, çdo
ligj.

Kështu fshatarët diskutojnë projektkushtetutën.

RPS e Shqipërisë — në nenin e parë.

Gruri gjelbërohet, patjetër, në këto çaste më shumë,

Kur koha vetë nënshkruan ligjet me mençurinë e saj.

Bregu i Matës, shkurt 1976.

PASHË NJË NJERI...

Pashë një njeri tek dilte nga shtëpia e tij
I përcjellë nga fëmijët dhe të lehurat e një qeni
në mëngjesin e lagët.

Një njeri që kalonte pragun e shtëpisë së tij,
Për t'u kthyer në mbrëmjen e largët.

Një njeri që shkonte fushave,
Duke u përshëndetur me shokët, miqtë, bimët dhe
zogjtë.

Toka priste pëllëmbën e tij të mirë,
Prekjen e duarve të tij të ngrohtë.

Një njeri i tokës sime, i njohur nga ti, nga unë,
Ose ndoshta ti vetë
ose njeriu që në fytyrë s'e kemi parë asnjëherë.
Tek ai fjalët misër dhe grurë, bukë dhe lodër për
fëmijë

Janë antiburokracia më e gjerë.

Një njeri që kuptimin e ngjarjeve të mëdha,
E shikon që në thyerjen e bukës në tryezë,
Se brenda misrit dhe grurit është e pranishme koha
e jonë
Si farëzat që fshehin brenda tyre jetë.

Një njeri që është ati i fëmijëve të mirë
Dhe nga kjo ka respekt për pjellorinë e tokës,
Për grurin dhe misrin
për mundin njerëzor të shokëve.

ECI NË MESIN E FUSHAVE

Të jetosh, të marrësh frymë, të shqetësohesh e të
qeshësh,
Të krijosh gjëra dhe të shkatërrosh të tjera,
Të shtrihesh në mes të luadheve,
Të kuptosh mikpritjen e fijeve të barit,
Të ngrihesh pastaj e të ecësh,
Të përshëndetesh me të tjerët
Larg tavanit të ultë të dhomës sate,
Larg lëngëzimit të bojës së stilografit,
Të marrësh bukë dhe të ecësh,
Të kuptosh gjuhën e të gjitha gjërave,
Që të jetosh ligjin e jetës njëqind përqind;
Dhe vetëm atëherë ke për të kuptuar
Atë për të cilën ti ke vrarë mendjen me kohë për ta
kuptuar,
Gjuhën e grurit, valëzimin e mirë të grurit,
Dashurinë për ata që japin dashuri,

Besimin për ata të cilëve unë u shtrëngoj duart,
Për ata që dinë të thonë emrat e të tjerëve
Dhe shpesh harrojnë emrat e tyre,
Dashurinë për ata që japin bukë,
Për ata që janë në dashuri me tokën,
Për ata që lënë me barrë tokën,
Dhe lindin grurë, misër, fruta dhe njerëz.
Dhe vetëm atëherë ke për të kuptuar
Diçka të rëndësishme ke dhe brenda vetes,
të kesh rrënjë tek këta njerëz.

PASQYRA E LËNDËS

Parti	3
Fjalët e metalurgut thënë me rastin e vizitës së shkrim- tarëve	5
Urat	7
Ndezësi i fenerëve	9
Puna	10
Gjuha e historisë	11
Kur në Kili dhe në vende të tjera	13
Plakat	14
Këngë për femininë	16
Ai që u vra ditën e çlirimit	21
Mbishtetet	23
Dashuria si koha	25
Ndërtuesit e fabrikës së letrës	26
Çdo njeri mund të shkruaj diçka për dashurinë	28
Dritat e ndezura	32
Fjalët e thjeshta	33
Gjak i bukur lufte	35
Në dimër pika e shiut bien	37
Më mori malli për detin	38
Këngë tjetër për ardhjen e dallëndysheve	39
Dhe thonë burokratët	41
M. Tutulani	42
Kujtim	43

Ngjarjet e mëdha	44
Duart e nënave	46
Gjërat që kam ditur	48
Vdekja e Frankos	49
Këtu, në këtë fshat	55
Kënga ime e parë për veriun	56
Fusha e Bregut të Matës	58
Vajtojsja	59
Tregojnë fshatarët	61
Rruga	62
Në fshatin Zejmen autobusët ndalen	63
Fshatarët diskutojnë Projektkushtetutën	65
Pashë një njeri	68
Eci në mesin e fushave	70

Tirazhi 2000 kopje   Format 70 x 100/32   Stash: 2204-72

KOMBINATI POLIGRAFIK – Shtypshkronja e Re
Tiranë, 1977